

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/podziemie-antykomunisty/95764,Grupa-Stanislaw-Siergieja.html>

Fot. z zasobu IPN

ARTYKUŁ

Grupa Stanisława Siergieja

OKRES HISTORYCZNY

(1948-1956) Stalinizm w Polsce

Autor: PAWEŁ WĄS 13.10.2022

Wieczorem 27 października 1952 r. wysadzony został pomnik Robotnika i Robotnicy, znajdujący się w pasażu ZMP w Łodzi. Część mieszkańców mogła odnieść wrażenie, że na terenie miasta funkcjonuje silna organizacja zbrojna.

W pierwszej dekadzie powojennej na terenie województwa łódzkiego, jak i samego miasta, działało szereg konspiracyjnych organizacji i tajnych związków zrzeszających młodych ludzi. W większości prowadziły one działalność propagandową, tworząc i kolportując ulotki o treści antykomunistycznej i patriotycznej. Nieliczne z nich miały zgoła inny charakter, czego przykładem była tzw. Grupa Siergieja, mająca na swym koncie niezwykle spektakularną akcję.

Łódź, pomnik Robotnika i Robotnicy w pasażu (komunistycznego) ZMP (obecnie Aleja Rubinsteina), uszkodzony przez tzw. Grupę Stanisława Siergieja 27 października 1952 r.

Fot. z zasobu IPN

Działalność

Chłopcy poznali się po wojnie, gdy uczęszczali wspólnie do szkoły powszechnej przy ul. Andrzeja Struga. Część z nich kontynuowała później naukę w Technikum Włókienniczym przy ul. Żeromskiego 115 w Łodzi, pozostali podjęli pracę zarobkową.

Chłopcy poznali się po wojnie, gdy uczęszczali wspólnie do szkoły powszechnej przy ul. Andrzeja Struga. Część z nich kontynuowała

później naukę w Technikum Włókienniczym przy ul. Żeromskiego 115 w Łodzi, pozostali podjęli pracę zarobkową.

Od kwietnia 1952 r. do chwili likwidacji w maju 1953 r. grupa skupiała ośmiu chłopców pochodzących z rodzin robotniczych. Jej członkami byli: Stanisław Siergieja (ur. 1934), uczeń tokarski; Bogusław Rżanek (ur. 1936), uczeń Technikum Włókienniczego; Jan Jeżyński (ur. 1935), tokarz; Kazimierz Florczyk (ur. 1935), tkacz; Wiesław Kaczor (ur. 1935), uczeń Technikum Włókienniczego; Edward Frątczak (ur. 1934), uczeń Technikum Włókienniczego; Marian Wiszniewski (ur. 1935), uczeń Technikum Poczтового; Marian Opala (ur. 1935), kreślarz.

Nie przyjęto nazwy. W działalności brak było w zasadzie przesłanek ideologicznych. Motywy polityczne mieszały się z chęcią przeżycia ekscytującej przygody czy też powodami natury kryminalnej. Wśród wrogich działań należy wymienić włamania do świetlic przyzakładowych, kiosków „Ruchu”, lokali ZMP, czy też pospolite kradzieże w mieszkaniach prywatnych i lokalach ZMP. W trakcie akcji o charakterze politycznym niszczone były portrety komunistycznych dygnitarzy państwowych, dzieła Marksa i Stalina oraz sztandary ZMP. W sumie dokonano 24 czynów wymierzonych w komunistyczny ustrój.

Członkowie tzw. Grupy Siergieja z dowodami rzeczowymi, zdjęcie zrobione przez policję polityczną PRL. Fot. z zasobu IPN

Wysadzenie pomnika

Jedną z najbardziej spektakularnych akcji przeprowadzonych w Łodzi w okresie powojennym było wysadzenie 27 października 1952 r. pomnika Robotnika i Robotnicy, trzymających w dłoniach czerwony sztandar, młot i gołębia, wzniesionego w 1950 r. w pasażu ZMP (obecnie Aleja Rubinsteina) z okazji Wystawy Gospodarczej. Było to możliwe dzięki pozyskaniu w kwietniu 1952 r. materiałów wybuchowych.

W kamienicy przy ul. Sienkiewicza 58, w której mieszkał Stanisław Siergiej, zamieszkali czasowo żołnierze z pododdziału saperów, zajmujący się rozminowywaniem terenów województwa łódzkiego. Chłopak zawarł znajomość z częścią z nich. Podczas jednego ze wspólnych wyjazdów, Siergiej wykorzystał nieuwagę wojskowych i wyjął z jednego z plecaków 6 kostek trotylu po 200 gram, 5 zapalników oraz 1,5 m sznura Bickforda (lont prochowy wolno płonący). Całość ukrył u siebie w domu.

W kamienicy przy Sienkiewicza 58, w której mieszkał Stanisław Siergiej, zamieszkali czasowo saperzy rozminowujący teren woj. łódzkiego. Chłopak zawarł znajomość z częścią z nich. Podczas wspólnego wyjazdu wykorzystał nieuwagę wojskowych i wyjął z jednego z plecaków 6 kostek trotylu, 5 zapalników oraz 1,5 m sznura Bickforda.

Pierwotnym celem, zakładanym przez członków grupy, było wysadzenie 26 października 1952 r., w dniu wyborów do Sejmu PRL, dekoracji przy Parku Sienkiewicza, przedstawiającej osiągnięcia planu sześcioletniego. Jednak ze względu na dużą liczbę osób przebywających w okolicy, zrezygnowano z tego pomysłu.

Dzień później dokonano wysadzenia pomnika Robotnika i Robotnicy w pasażu ZMP. Akcja ta, pomimo niedociągnięć organizacyjnych, wywołała olbrzymie zaskoczenie wśród funkcjonariuszy komunistycznego aparatu represji, zaś ludności cywilnej dała złudzenie istnienia na terenie Łodzi silnej organizacji antykomunistycznej.

Bezpieka wszczęła zakrojone na szeroką skalę działania, zmierzające do odnalezienia i ukarania sprawców. Utworzono specjalną grupę operacyjno-śledczą z funkcjonariuszy różnych wydziałów WUBP i Miejskiej Komendy MO w Łodzi. Nakazano sprawdzenie wszystkich instytucji i przedsiębiorstw, które mogły wykorzystywać materiały wybuchowe, ze szczególnym uwzględnieniem osób mających do nich dostęp. Skrupulatnie sprawdzono również studentów Wydziału Chemicznego Politechniki Łódzkiej oraz Uniwersytetu

Łódzkiego, którzy brali udział w doświadczeniach chemicznych. Przeprowadzono szereg werbunków w celu ustalenia osób mających negatywne nastawienie do komunistycznej rzeczywistości. Dla zabezpieczenia głównych obiektów w mieście, które mogły stać się celem ataku, utworzono ukryte posterunki.

Stanisław Siergiej w materiałach policji politycznej PRL. Fot. z zasobu IPN

W rękach bezpieczeństwa

Śledztwo przez długi czas nie przynosiło rezultatów. Dopiero po kilku miesiącach, w maju 1953 r., udało się przez przypadek wpaść na trop grupy młodych mężczyzn dokonujących włamań do lokali ZMP. Zastawili oni skradzioną w marcu perkusję w warsztacie naprawy instrumentów muzycznych, żądając za nią bardzo niskiej kwoty. Wzbudziło to podejrzenia właściciela, który powiadomił milicję.

Stanisław Siergiej został skazany na 9 lat więzienia oraz pozbawienie praw publicznych na 3 lata. Pozostali otrzymali wyroki od 7 lat do półtora roku więzienia. Bogusławowi Rżankowi na mocy amnestii karę dwóch lat więzienia darowano w całości. Rewizja obrońcy Siergieja, wniesiona do Najwyższego Sądu Wojskowego, została odrzucona.

Na skutek działań operacyjnych zatrzymano Mariana Wiszniewskiego, który zgłosił się po pieniądze. W trakcie przesłuchań przyznał się do licznych włamań i kradzieży oraz podał nazwiska swych współników. Pomiędzy 18 a 22 maja dokonano zatrzymań członków Grupy Siergieja oraz paserów zbywających skradzione rzeczy. Zatrzymanych osadzono w łódzkich więzieniach przy ul. Kraszewskiego, Kopernika i Sterlinga.

Do 9 lipca 1953 r., tzn. do zakończenia śledztwa, poddano ich intensywnym przesłuchaniom. W początkowej fazie dotyczyły one tylko kradzieży. Sytuacja zmieniła się, gdy w trakcie rewizji, przeprowadzonej w domu Siergieja 19 maja, znaleziono m.in. trotyl oraz zapalnik. Pomimo że chłopcy nie przyznawali się do zarzutów wysadzenia pomnika, w miarę postępu śledztwa to się zmieniło. Dużą rolę odegrała w tym agentura celna.

W połowie sierpnia przesłano do Wojskowego Sądu Rejonowego w Łodzi akt oskarżenia przeciwko ośmiu członkom organizacji. Oddzielny akt oskarżenia sformułowano wobec czterech paserów. Przeprowadzono badania psychiatryczne. Opinia biegłego lekarza wykazała, że chłopcy, mimo nielicznych zastrzeżeń, są „zupełnie normalni”.

Łódź, pomnik Robotnika i Robotnicy w pasażu (komunistycznego) ZMP (obecnie Aleja Rubinsteina), uszkodzony przez tzw. Grupę Stanisława Siergieja 27 października 1952 r. Fot. z zasobu IPN

Proces

Rozprawa przed WSR w Łodzi odbywała się w dniach 17–18 września oraz 2 i 13 października 1953 r. Przewodniczącym składu sędziowskiego był mjr Wacław Bohatyrewicz. Oskarżeni odwoływali zeznania składane w czasie śledztwa. Przyznawali się do wysadzenia pomnika i włamań do lokali ZMP, jednak

zaprzeczali swej przynależności do nielegalnej organizacji. Twierdzili wręcz, że był to wymysł śledczych, którzy zapisywali zeznania wedle swego uznania. Ostatecznie sąd uznał, że „do założenia organizacji nie doszło”.

Wyrok ogłoszono 16 października 1953 r. Na jego mocy Stanisław Siergiej został skazany na 9 lat więzienia oraz pozbawienie praw publicznych na 3 lata. Pozostali otrzymali wyroki od 7 lat do półtora roku więzienia. Bogusławowi Rżankowi na mocy amnestii karę dwóch lat więzienia darowano w całości. Rewizja obrońcy Siergieja, wniesiona do Najwyższego Sądu Wojskowego, została odrzucona.

Po odsiedzeniu części wyroku członkowie grupy stopniowo wychodzili na wolność. Najdłużej w więzieniu przebywał Stanisław Siergiej, który odbywał karę w Sosnowcu, Mysłowicach, Jaworznie, Rawiczu i Warszawie. Na wolność wyszedł 30 sierpnia 1956 r., na mocy amnestii z kwietnia tamtego roku.

Na początku lat pięćdziesiątych XX w. wyroki komunistycznego sądu zostały unieważnione przez Sąd Wojewódzki w Łodzi.

COFNIJ SIĘ